

NAGY ZOLTÁN MIHÁLY

ÚJ LEVÉL JANEKNEK

Kedves János!

Minapi ötleted óta – ha van rá időm és hozzá kedvem, röviden véleményezem legutóbbi könyvedet, az aforizma-gyűjteményt –, két kérdés nyugtalanít: hogyan írunk aforizmát, és hogyan értékeljük egy ilyen gyűjteményt?

Ha ezekre a kérdésekre elfogadható választ tudnék adni, könnyebb lenne a dolgom, és talán irritálóan fontoskodva fejteném ki a véleményemet. De hát a válaszok dolgában teljesen tanácstalan vagyok, s mivel azt vallom, hogy „vak ne vezessen világtalant”, ezért megelégszem azoknak az észrevételeknek a lejegyzésével, amelyek „Korhely” Lengyel János néven publikált, Lyukkal bélelt zsebem avagy hogyan írunk angolokat című aforizmagyűjteményed olvasgatása közben fogalmazódtak meg bennem.

Nem lenne muszáj, de közbevetőleg talán érdemes leszögezni: te több műfajt művelsz egyre sikeresebben. Mint már többször írtam és mondtam, legfőbb erősségednek a satirikus prózát tartom, elismerve, hogy nem idegen tőled a novella, a vers, és – épp az említett kötet bizonyítja – az aforizma műfaja sem; mi több, saját bevallásod szerint mostanában regényírás szándéka foglalkoztat.

Mindehhez még annyit, hogy aforizmáid nem a szóban forgó kötetben kerülnek először a nyilvánosság elé: újságokban és folyóiratokban már évekkal ezelőtt publikáltál belőlük egy-egy kisebb csokorra valót, A valóság szaga című, vegyes műfajú kötetedben pedig (2006) kb. húsz oldalt tölt meg az aforizmáknak szentelt fejezet.

Új, kizárólag aforizmákat tartalmazó köteted – más témájú és műfajú írásaidhoz hasonlóan – kétségtelenül olvastatja magát. (Kiemelés indoklása: a „modern” irodalom-felfogás a stílusukban erőltetett, tartalmukban semmitmondó műveket igyekszik favorizálni, nem törődve azzal az „aprósággal”, hogy az ilyen művek elriasztják az olvasókat.)

Más kérdés, hogy az olvasmányosság, különösen egy aforizmás kötet esetében, ahol az életbölcsesek lakonikus tömörségű, szellemes megfogalmazása nyilván az egyik legfontosabb követelmény, önmagában kevés lenne a kötet egészének értékeléséhez. Nálam az olvasói érdeklődést a te minden kétséget kizáróan helytálló megállapításaid indukálták, az a sziporkázó szellemi tűzi-

játék, amely nagy formátumú személyiségre vall, ezért az a gyanúm, hogy könyvedet olvasva értékkel volt dolgom. Bizonyítékként aforizmák tucatjait idézhetném, amelyek a szótári értelmezésnek megfelelően tömör – sok esetben mindössze félsornyi –, találó leképezései különféle emberi-társadalmi szituációknak, jelenségeknek, de fontosabbnak tartom – okulásodat remélve – az olvasói élményt meglehetősen zavaró „szeplőket” említeni, amelyek valamilyen mértékben rontják a kötet értékét.

Mire gondolkodok? Például arra, hogy bár a legtöbb aforizma tényleg az, ami – egy árgus szemű elme rövid, szellemes megállapítása –, ugyanakkor vannak bőven olyanok is, amelyekhez úgynevezett kommentárt fűzöl, ráadásul gyakran nagyobb terjedelemben, mint maga az aforizma; márpedig a gondolati tartalom „szájba rágva” óhatatlanul kiiktatja, legalábbis szűkre szabja az olvasói felfedezés és az értelmezés esélyét (sajátosságát, szabadságát stb.)

A másik – szerzői és/vagy összeállítói figyelmetlenségre valló – furcsaság az aforizmák némelyikének ismétlődése, ami azt a látszatot kelti, mintha két bőrt akarnál lehúzni ugyanarról a lóról.

Harmadszor: a legnagyobb jóindulat mellett sem lehet nem észlelni a pongyola fogalmazás néhány megnyilvánulását, itt-ott a szóelemények verejtékszágát. Az előbbieket valószínűleg azt jelzik, hogy időnként még mindig hajlamos vagy elcsábulni a fogalmazás könnyebb, felületes megoldásai felé, az utóbbiak láttán pedig gyanítható, hogy nem minden esetben „várod ki” egy-egy aforizma „kipattanását”, hanem egyfajta „sorozatgyártást” művelsz, amelynek során a végső szellemi terméket természetesség helyett néha kimódoltság, mesterkélttség jellemzi.

A jelzett kifogások ellenére aforizmás köteted, szerintem, tovább színesíti, gazdagítja irodalmunk lassan bár, de mégiscsak gyarapodó értéktárát. Kár, hogy pátriánk olvasói a kötet magyarországi kiadása miatt nemigen juthatnak hozzá. Érdemes lenne – a teljes anyag szigorúbb szerzői korrektúrájával egybekötve – mérlegelni (kis)hazai (újra)kiadásának lehetőségét

Üdvözlettel: nzm.